

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium
otsus
algtekst
18.11.2013
RT I, 22.11.2013, 8

Riigilõivuseaduse § 57 lõike 1 ja lisa 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) põhiseaduslikkuse kontroll

Vastu võetud 18.11.2013

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-51-13
Otsuse kuupäev	18. november 2013
Kohtukoosseis	Eesistuja Priit Pikamäe, liikmed Tõnu Anton, Eerik Kergandberg, Lea Kivi ja Jaak Luik
Kohtuasi	Riigilõivuseaduse § 57 lõike 1 ja lisa 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot 53 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 15 338 eurot 79 senti
Menetluse alus	Harju Maakohtu 26. septembri 2013. aasta määrus tsiviilasjas nr 2-12-3257
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Tunnistada, et riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I 25.06.2012, 3) § 57 lõige 1 ja lisa 1 olid 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot 53 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 15 338 eurot 79 senti.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1.ZAO SEB Liising (hageja)esitas 20. jaanuaril 2012 Harju Maakohtule hagiavalduse osaühingu Kivilaine(kostja) vastu võlgnevuse 425 377 eurot 19 senti ja viivise väljamõistmiseks.Hageja tasus 17. jaanuaril 2012 hagiavalduselt riigilõivu 15 338eurot 79 senti.

2.Pooled esitasid 13. septembril2013 kohtule kinnitamiseks kompromissi. Lisaks esitas hageja taotluse tagastadakompromissi sõlmimise tõttu tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 150lõike 2 punkti 1 alusel pool tasutud riigilõivust.

3.Hageja esitas 13. septembril2013 ka taotluse tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks hagiavalduseesitamise ajal kehtinud riigilõivuseaduse (RLS) § 57 lõige 1 ja lisa 1osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot53 senti tuli tasuda hagiavalduselt riigilõivu 15 338 eurot 79 senti, ningjätta see sätte kohaldamata ja tagastada hagejale enamasutatud riigilõiv11 938 eurot 79 senti. Hageja hinnangul piisab menetlusökonoomia jaõigusemõistmise kulutuste kandmisest osavõtu eesmärkide täitmiseks kehtivasriigilõivuseaduses sätestatud riigilõivu täismäärast 3400 eurot.

4. Harju Maakohus kinnitas 17. septembri 2013. aasta määrusega poolte kompromissi ja lõpetasmenetluse tsiviilasjas nr 2-12-3257. Kohus jättis menetluskulud poolteendi kanda. Maakohus tagastas hagejale poole hagiavalduse esitamisel tasutud riigilõivust (7669 eurot 40 senti).

5. Harju Maakohus rahuldab 26. septembri 2013. aasta määrusega osaliselt hageja taotluse tagastada enamtasutud riigilõiv. Kohus tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättiskohaldamata 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis RLS § 57 lõike 1 ja lisa 1 osas, millest tsiviilasjas hinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot 53 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 15 338 eurot 79 senti. Maakohus määras hagiavalduselt hagihinnaga 425 377 eurot 19 sentitasumisele kuulunud riigilõivuks 3400 eurot ja tagastas hagiavalduse esitamisenamtasutud riigilõivu 5969 eurot 93 senti. Kohus lähtus riigilõivupõhiseaduspärasuse hindamisel Riigikohtu riigilõivudealastest praktikast. Harju Maakohtu määrus jõudis Riigikohtusse 3. oktoobril 2013.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

6. **Riigikogupõhiseaduskomisjon** on seisukohal, et enne 1. juulit 2012 kehtinud riigilõivud olid põhiseaduse vastased.

7. **Kostjatoetab** Harju Maakohtu 26. septembri 2013. aasta määruses väljendatud seisukohti.

8. **Õiguskantsler** leiab, et vaidlusalused sätted on asjassepuutuvad ja et põhiseaduse (PS) § 15 lõike 1 esimese lause ning §-ga 11 ei ole kooskõlas hagi esitamise ajal kehtinud RLS § 57 lõige 1 koos lisaga 1, mille alusel tuli tsiviilasjas hinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot 53 senti tasuda hagi esitamisel riigilõivu 15 338 eurot 79 senti.

9. **Justiitsministri** arvates on asjassepuutuvad sätted põhiseadusega kooskõlas.

KOHALDAMATA JÄETUD SÄTTED

10. Riigilõivuseaduse (RTI 2010, 21, 107; RT I 25.06.2012, 3) § 57 "Hagiavalduse, avalduse jakaebuse läbivaatamine" lõige 1:
"Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagihinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana."

11. Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde "Riigilõivu täismäärad avalduse esitamise eesttsiviilkohtumenetluses (eurodes)" (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012) väljavõte:

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
383 469,89	[---]
447 381,53	15 338,79

KOLLEGIUMI SEISUKOHT

12. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema vaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lõige 2).

13. Harju Maakohus tunnistas vaidlusalused riigilõivuseaduse sätted põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata 26. septembri 2013. aasta määrusega tsiviilasjas nr 2-12-3257, vaadates läbi ja rahuldades hageja 13. septembri 2013. aasta avaldust hagiavalduselt enamtasutud riigilõivu tagastamiseks ning riigilõivumäära põhiseadusvastaseks tunnistamiseks. Hageja oli esitanud 20. jaanuaril 2012 Harju Maakohtule hagiavalduse ja tasunud hagihinnalt 425 377 eurot 19 senti riigilõivu 15 338 eurot 79 senti.

14. Kolleegium leiab, et hageja avalduse lahendamisel Harju Maakohtus olid RLS § 57 lõige 1 ja lisa 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis asjassepuutuvad sätted osas, mis nägi ette, et hagiavalduselt hagihinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot 53 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 15 338 eurot 79 senti.

15. Hagiavalduselt riigilõivu tasumise nõue ja selle määr riivavad eeskätt PS § 15 lõike 1 esimeses lauses tagatud igatüüpi põhiõigust pöörduda oma õiguste rikkumise korral kohtu poole. Riigikohus on leidnud, et kõrgest riigilõivumäärast tulenev põhiõiguste riive ei ole olnud menetlusökoonoomia ja õigusemõistmise kulude kandmises osalemise eesmärkide saavutamiseks proportsionaalne (vt nt Riigikohtu üldkogu 6. märtsi 2012. aasta otsus asjas nr 3-2-1-67-11, punktid 27–28).

16. Eelnimetatud põhjendustel on Riigikohus tunnistanud põhiseadusvastaseks vaidlusalusest riigilõivumäärast märkimisväärselt väiksemaid riigilõive, sealhulgas riigilõivuseaduse lisa 1 tabelis vaidlusalusele riigilõivumäärade vahetult eelnenud riigilõivu. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas

nimelt 18. oktoobri 2012. aasta otsusega asjas nr 3-4-1-15-12 põhiseadusega vastuolus olevaks riigilõivumäära 14 060 eurot 56 senti, mida tuli 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis RLS § 57 lõike 1 ja lisa 1 alusel hagiavalduselt tasuda tsiviilasjas hinnaga üle 319 558 euro 24 sendikuni 383 469 eurot 89 senti.

17. Samuti on Riigikohustunnistanud põhiseaduse vastaseks vaidlusalusele riigilõivule riigilõivuseaduse lisa 1 tabelis vahetult järgneva riigilõivumäära. Põhiseaduslikkuse järelevalvekolleegium tunnistas RLS § 57 lõike 1 ja lisa 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis põhiseaduse vastaseks osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 447 381 euro 53 sendikuni 511 293 eurot 18 senti tuli hagiavalduse esitamisel tasuda riigilõivu 16 617 eurot 2 senti (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 20. juuni 2012. aasta otsus asjas nr 3-4-1-9-12).

18. Eelviidatud otsuste õiguslikele põhjendustele tuginedes leiab kolleegium ka praeguses asjas, et tsiviilasjas hinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot 53 senti hagiavalduselt tasuda tulnud riigilõiv 15 338 eurot 79 senti ei ole menetlusökonoomia ja õiguse mõistmise kulude kandmises osalemise eesmärkide saavutamiseks proportsionaalne abinõu.

19. Lähtudes eeltoodust jajahindudes PSJKS § 15 lõike 1 punktist 5, tunnistas Riigikohus, et riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I 25.06.2012, 3) § 57 lõige 1 ja lisa 1 olid 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 383 469 euro 89 senti kuni 447 381 eurot 53 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 15 338 eurot 79 senti.

Priit Pikamäe, Tõnu Anton, Eerik Kergandberg, Lea Kivi, Jaak Luik